

Etnokratski liberalizam sjedinjuje novi prozapadni kurs sa starim konfesionalnim nacionalizmom što u poslednje vreme stvara napetosti između separatizama i imperativa globalizacije. Sa globalizacijom se ne može lako uskladiti oslobodilačka kultura sećanja: tako se npr. u srpskoj historiografiji kao istorijski obeležavaju i poimaju još uvek sukobi i prevrati: ratovi, ustanci, bitke i etnička čišćenja. Nasuprot ovoj kulturi sećanja ima dosta razloga za tvdnju da su na Balkanu istinski istorijski periodi pre bili dugi dosadni, bezdogađajni vremenski rasponi (npr. između 1945. i 1990), a ne neprogresivni i dramatični nacionalistički sukobi. Danas se, međutim, u sklopu oslobodilačkog mišljenja i tradicionalnog poimanja istorijskog, neopravdano ocenjuje kao neistorijska beskonfliktna etapa socijalizma i jednostavno stigmatizuje kao totalitarna. U tradicionalnom smislu još uvek kao istorijski važe junaci brojnih buna ili nacionalističke mase poput one iz 1988. ili "Oktobarske revolucije 2000". Dakle, kao istorijska ne važe beskonfliktna vremena, već oslobodilačke partije ili udruženja, njihove spektakularne bitke, žrtve, porazi ili pobeđe. U središtu su sukobi, a ne manje spektakularni ali realni svakodnevni život anonimnih pojedinaca, tj. istorija odozdo. Otuda ne čudi što je poluvekovni socijalistički mir na Balkanu ocenjen kao neistoričan, dok se kao istinska istorija ističe tačka njegovog razaranja koja je obeležila poslednje ratove na Balkanu. U srpskoj i hrvatskoj historiografiji vrlo su odsečne periodizacije upravo zbog prioriteta događajnog izlaganja i političkih zbivanja. Dominiraju odsečni rezovi u obliku naglašavanja "fundamentalnih" političkih prekretnica, nultih časova i podvlačenja crte ispod "neistorijske" prošlosti: 1945, 1990 ili 2000 godina. Tamo gde je u središtu istorijsko pripovedanje i nepoljuljano uverenje o ključnom uticaju centra na periferiju češće se sreću pomenute odsečne periodizacije. Tome nasuprot, kod društvene istorije, koja ne istražuje pre svega zbivanja, ličnosti, namere i postupke nego pre svega strukture i procese kao uslove i posledice zbivanja i gde se istorija poima kao manje vidljiva struktura, a ne samo kao povezanost zbivanja, namera i postupaka (istorija političke kulture i mentaliteta), nema tako odsečnog razdvajanja niti sudbinskih prekretničnih odluka već se traga za dužim ili kraćim istorijskim procesima koji se na pojedinim tačkama ubrzavaju ili usporavaju sa različitim modernizacijskim ili regresivnim potencijalom. U srpskoj historiografiji izrazito preteže pripovedački pristup i to donekle objašnjava nagle bezsvesne idejne zaokrete. I radikalna konverzija istoričara je svedočanstvo da se kultura sećanja koja izvire iz oslobodilačke političke kulture tokom 20. veka sporije menjala nego što su mislili njeni akteri.

Pomenute okolnosti važne su za hermeneutičko razumevanje naučne kulture jugoslovenske misli o društvu i karaktera njihove politizacije. Pitanje je, naime, nije li možda preterano očekivati od jedne historiografije, koja je suočena sa nerešenim problemom države, višeslojan i odmeren odnos prema socijalističkoj prošlosti? Svaki režim se uspešno pravda osporavanjem prethodnog. Prilično usamljena je višeslojna ocena Tita kod starog Đilasa (slično S. Milosavljeski i Kuljić). Drugim rečima, pitanje je da li su stvorene povoljne pretpostavke za bezstrasno suočavanje sa prošlošću? Permanentno stanje ratne ugroženosti stvara različite verzije ostrašćenih iskrivljavanja. Osim toga u srpskoj misli o društvu nema nužne konkurencije perspektiva: u inflatornoj antitotalitarnoj literaturi gotovo da nema vizije socijalizma kao oblika modernizacije, a osim toga današnjim analitičarima socijalizma je strano svako uzimanje u obzir minule epohalne svesti kada je levica u svetu više značila nego danas. Zato i nema značajnijih hermeneutičkih struja istorije svakodnevnice (vid. npr. u istraživanju DDR-a radove Sabrowa i Lindenbergera). Analiza jugoslovenske politike sa prošlošću u radu lajpciškog istoričara Hepkena (Höpken 1999) je zanimljiva, ali je i tu prenaplašena ideološkokritička perspektiva. Samoupravni socijalizam je i po Hepkenu